

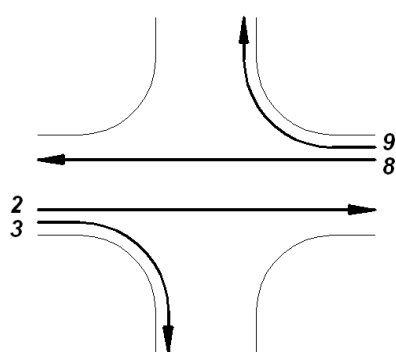

$$G_N = \frac{3600}{t_{fN}} * e^{\frac{-I_{HN}}{3600} * (t_{gN} - \frac{t_{fN}}{2})}$$

kde G_N základní kapacita jízdního pruhu N-tého proudu

I_{HN} rozhodující intenzita nadřazených proudů N-tému proudu

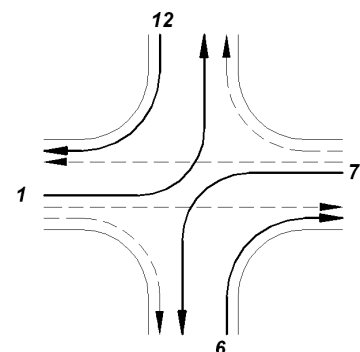
1) Proudů 1. stupně

Mezi proudy 1. stupně patří průběžný proud na hlavní a odbočení doprava z hlavní. Proudů 1. stupně nedávají nikomu přednost a tudíž se **neposuzují**. Kapacita těchto proudů je 1800 voz/h.

$$C_2 = C_3 = 1800 \text{ voz} / h$$

2) Proudů 2. stupně

Mezi proudy 2. stupně patří odbočení vlevo z hlavní a odbočení vpravo z vedlejší. Pro proudy 2. stupně se kapacita C_N rovná základní kapacitě G_N .

$$C_N = G_N$$

a) U **odbočení vlevo z hlavní** dáváme přednost protijedoucím vozidlům, a to jak těm, které jedou přímo (N_8), tak i těm, co odbočují vpravo (N_9). Intenzita nadřazených proudů tedy je:

$$I_{H1} = N_8 + N_9 = 350 + 100 = 450 \text{ voz} / h$$

kapacita tohoto proudu potom je:

$$C_1 = G_1 = \frac{3600}{2,6} * e^{\frac{-450}{3600} * (5,3 - \frac{2,6}{2})} = 840 \text{ voz} / h$$

$$\underline{C_1 = 840 \text{ voz} / h \geq N_1 = 50 \text{ voz} / h}$$

b) U **odbočení vpravo z vedlejší** dáváme přednost pouze průběžnému proudu na hlavní (N₂).

Intenzita nadřazeného proudu je:

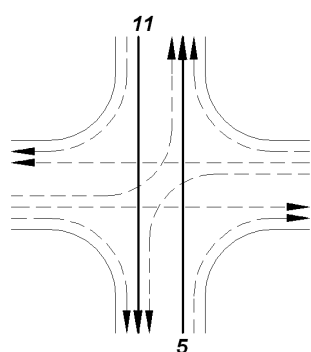
$$I_{H6} = N_2 = 350 \text{voz} / h$$

kapacita proudu 3p potom je:

$$C_6 = G_6 = \frac{3600}{3,1} * e^{\frac{-350 * (6,3 - 3,1)}{2}} = 732 \text{voz} / h$$

$$\underline{C_6 = 732 \text{voz} / h \geq N_6 = 70 \text{voz} / h}$$

3) Proudů 3. stupně

Mezi proudy 3. stupně patří křižování přes hlavní komunikaci.

Proud 3. stupně může uskutečnit svůj pohyb tehdy, jestliže:

§ jsou potřebné mezery v proudech 1. a 2. stupně a zároveň

§ nejsou zdržena vozidla 2. stupně

Při výpočtech je potřeba zohlednit pravděpodobnost nevzdutí rozhodujících nadřazených dopravních proudů, která snižuje jejich

základní kapacitu. Pravděpodobnost nevzdutého stavu N-tého nadřazeného proudu se stanoví podle vztahu:

$$p_{0,N} = \max \left\{ \begin{array}{l} 1 - a_V \\ 0 \end{array} \right\} = \max \left\{ \begin{array}{l} 1 - \frac{I_N}{C_N} \\ 0 \end{array} \right\}$$

kde N nadřazený dopravní proud

a_v stupeň vytižení pro N-tý proud

I_N intenzita dopravy N-tého dopravního proudu

C_N kapacita jízdniho pruhu N-tého dopravního proudu

Pro tento případ je pravděpodobnost nevzdutého stavu proudu 1:

$$p_{0,1} = \max \left\{ \begin{array}{l} 1 - \frac{I_1}{C_1} \\ 0 \end{array} \right\} = \max \left\{ \begin{array}{l} 1 - \frac{50}{840} \\ 0 \end{array} \right\} = \max \left\{ \begin{array}{l} 0,94 \\ 0 \end{array} \right\} = 0,94$$

Jelikož v nadřazených proudech 1 a 7 mohou **nezávisle na sobě** vzniknout fronty vozidel, je nutné vypočítat pravděpodobnost p_x současného nevzdutí proudů 1 a 7.

$$p_x = p_{0,1} * p_{0,7} \quad \text{pro tento případ tedy} \quad p_x = p_{0,1} * p_{0,1}$$

Kapacita C_N se potom pro proudy 3. stupně rovná základní kapacitě G_N přenásobené pravděpodobností p_x současného nevzdutí proudů 1 a 7.

$$C_N = p_x * G_N$$

Při křižování hlavní komunikace dáváme přednost všem proudům jedoucím na hlavní (kromě jednoho odbočení vpravo), intenzita nadřazených proudů tedy je:

$$I_{H5} = 2N_2 + 2N_1 + N_9 = 2 * 350 + 2 * 50 + 100 = 900 \text{voz} / h$$

základní kapacita proudu 5 potom je:

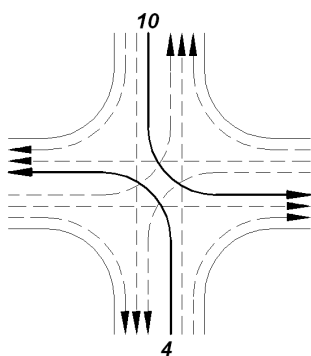
$$G_5 = \frac{3600}{3,3} * e^{\frac{-900}{3600} * (7,7 - \frac{3,3}{2})} = 241 \text{voz} / h$$

Kapacita ovlivněná případným vzdutím nadřazených proudů je:

$$C_5 = p_{0,1} * p_{0,1} * G_5 = 0,94 * 0,94 * 241 = 213 \text{voz} / h$$

$$\underline{C_5 = 213 \text{voz} / h \geq N_5 = 200 \text{voz} / h}$$

4) Proudů 4. stupně

Nejpodřazenějším proudem, a tedy proudem 4. stupně, je odbočení vlevo z vedlejší. Opět musíme zohlednit pravděpodobnost nevzdutí nadřazených dopravních proudů, což jsou nyní proudy 2. i 3. stupně. Nejprve se vypočítají hodnoty pravděpodobnosti pro nadřazené proudy $p_{0,1}$, $p_{0,7}$, $p_{0,6}$, $p_{0,12}$, $p_{0,5}$ a $p_{0,11}$. Vzhledem k symetričnosti zatížení se pro tento zjednodušený případ jedná o pravděpodobnosti $p_{0,1}$, $p_{0,12}$ a $p_{0,11}$. Jejich hodnoty jsou:

$$p_{0,1} = 0,94 \quad \text{z předchozího výpočtu}$$

$$p_{0,12} = \max. \left\{ 1 - \frac{I_{12}}{C_{12}}, 0 \right\} = \max. \left\{ 1 - \frac{70}{732}, 0 \right\} = \max. \left\{ 0,904, 0 \right\} = 0,904$$

$$p_{0,11} = \max. \left\{ 1 - \frac{I_{11}}{C_{11}}, 0 \right\} = \max. \left\{ 1 - \frac{200}{213}, 0 \right\} = \max. \left\{ 0,061, 0 \right\} = 0,061$$

Z těchto hodnot je nutné určit hodnoty pravděpodobností $p_{z,5}$ a $p_{z,11}$, které vyjadřují pravděpodobnost současného nevzdutí proudů 1, 7, 5 resp. 1, 7, 11.

$$p_{z,N} = \frac{1}{1 + \frac{1-p_x}{p_x} + \frac{1-p_{0,N}}{p_{0,N}}} \quad \text{kde } N \quad \text{dopravní proud 5 nebo 11}$$

Pro tento případ je třeba určit hodnotu $p_{z,11}$:

$$p_{z,11} = \frac{1}{1 + \frac{1-p_x}{p_x} + \frac{1-p_{0,11}}{p_{0,11}}} = \frac{1}{1 + \frac{1-0,94 * 0,94}{0,94 * 0,94} + \frac{1-0,061}{0,061}} = 0,061$$

Při odbočování vlevo z vedlejší musíme dát přednost všem vozidlům jedoucím na hlavní (vyjma odbočení vpravo) a ještě protijedoucím z vedlejší. Intenzita nadřazených proudů je:

$$I_{H4} = 2N_2 + 2N_1 + N_{11} + N_{12} = 2 * 350 + 2 * 50 + 200 + 70 = 1070 \text{voz} / h$$

základní kapacita proudu 4 potom je:

$$G_4 = \frac{3600}{3,5} * e^{\frac{-1070}{3600} * (7,2 - \frac{3,5}{2})} = 204 \text{voz} / h$$

Kapacita ovlivněná případným vzdutím nadřazených proudů je:

$$C_4 = p_{z,11} * p_{0,12} * G_4 = 0,061 * 0,904 * 204 = 12 \text{voz} / h$$

$$\underline{C_4 = 12 \text{voz} / h \leq N_4 = 40 \text{voz} / h}$$

5) Stanovení ÚKD a délky fronty na vjezdech

Pro stanovení ÚKD je nutné stanovit střední dobu zdržení na jednotlivých vjezdech. Střední dobu zdržení je možné vypočítat na základě vzorců v přílohách níže, pro tento případ postačí stanovení z grafu 16, uvedeného tamtéž. Pro každý vjezd stanovíme rezervu kapacity a v grafu podle příslušné kapacity najdeme vpravo ÚKD. ÚKD celé křižovatky je potom dáno vjezdem s nejhorší ÚKD.

$$Re z = C_N - I_N$$

Jako poslední stanovíme délky fronty na jednotlivých vjezdech. Tento ukazatel je možné stanovit jak z grafu, tak i výpočtem. Obecný vzorec je:

$$N_{95\%} = \frac{3}{2} C_N * (a_{vN} - 1 + \sqrt{(1 - a_{vN})^2 + 3,0 * \frac{8 * a_{vN}}{C_N}})$$

$$\text{kde } a_{vN} = \frac{I_N}{C_N}$$

a) vlevo z hlavní

$Re z_1 = C_1 - I_1 = 840 - 50 = 790 \text{voz/h}$ z grafu: **ÚKD A – doba zdržení velmi malá**

$$a_{v1} = \frac{I_1}{C_1} = \frac{50}{840} = 0,06$$

$$N_{95\%} = \frac{3}{2} * 840 * (0,06 - 1 + \sqrt{(1 - 0,06)^2 + 3,0 * \frac{8 * 0,06}{840}}) = 1,2m \quad \text{délka fronty 5 m}$$

Pozn.: Délka fronty se udává minimální hodnotou 5 m (délka vozidla).

b) vpravo z vedlejší

$Re z_6 = C_6 - I_6 = 732 - 70 = 662 \text{voz/h}$ z grafu: **ÚKD A – doba zdržení velmi malá**

$$a_{v6} = \frac{I_6}{C_6} = \frac{70}{732} = 0,096$$

$$N_{95\%} = \frac{3}{2} * 732 * (0,096 - 1 + \sqrt{(1 - 0,096)^2 + 3,0 * \frac{8 * 0,096}{732}}) = 1,9m \quad \text{délka fronty 5 m}$$

c) křižování hlavní

$Re z_5 = C_5 - I_5 = 213 - 200 = 13 \text{voz/h}$ z grafu: **ÚKD E – nestabilní stav**

$$a_{v5} = \frac{I_5}{C_5} = \frac{200}{213} = 0,94$$

$$N_{95\%} = \frac{3}{2} * 213 * (0,94 - 1 + \sqrt{(1 - 0,94)^2 + 3,0 * \frac{8 * 0,94}{213}}) = 87m \quad \text{délka fronty 87 m}$$

d) vlevo z vedlejší

$Re z_4 = C_4 - I_4 = 12 - 40 = -28 \text{voz/h}$ z grafu: **neurčíme**

$$a_{v4} = \frac{I_4}{C_4} = \frac{40}{12} = 3,33 \quad \text{ÚKD F, pokud } a_{vN} > 1$$

$$N_{95\%} = \frac{3}{2} * 12 * (3,33 - 1 + \sqrt{(1 - 3,33)^2 + 3,0 * \frac{8 * 3,33}{12}}) = 105m \quad \text{délka fronty 105 m}$$

Stanovená ÚKD na křižovatce: F – překročená kapacita

A.2.2.8 Kritické a následné časové odstupy

Pokud průzkumem pro návrh dané křižovatky nejsou zjištěny hodnoty přesnější, použijí se pro posouzení kapacity křižovatkových proudů kritické časové odstupy t_g a následné časové odstupy t_f , uvedené v tabulce A.6 a A.7.

Časové odstupy se použijí pro výpočet základní kapacity dopravních proudů G_n vyjádřené v přepočtených vozidlech pvoz.

Hodnota t_g se stanovuje v závislosti na rychlosti jízdy na hlavní komunikaci podle příslušné funkce uvedené v tabulce A.6.

Funkce stanovující hodnotu t_g má své meze platnosti pro rychlosti v intervalu 30-90 km/h. Pro rychlosti menší než 30 km/h se dosadí 30 km/h a pro rychlosti nad 90 km/h se dosadí 90 km/h.

Tabulka A.6 – Střední hodnoty kritických časových odstupů t_g

Podřazený proud	Číslo dopravního proudu	Funkce t_g [s] v závislosti na rychlosti jízdy [km/h] na hlavní komunikaci
Doleva z hlavní	7/1	$t_g = 3,4 + 0,021 \cdot v$
Doprava z vedlejší	6/12	$t_g = 2,8 + 0,038 \cdot v$
Z vedlejší přes hlavní v přímém směru	5/11	$t_g = 4,4 + 0,036 \cdot v$
Doleva z vedlejší	4/10	$t_g = 5,2 + 0,022 \cdot v$

Tabulka A.7 – Střední hodnoty následných časových odstupů t_f

Podřazený proud	Číslo dopravního proudu	t_f [s]	
		P4 ^{a)}	P6 ^{b)}
Doleva z hlavní	7/1	2,6	
Doprava z vedlejší	6/12	3,1	3,7
Z vedlejší přes hlavní v přímém směru	5/11	3,3	3,9
Doleva z vedlejší	4/10	3,5	4,1

^a P4 – přednost upravena dopravní značkou P4 „Dej přednost v jízdě!“.

^b P6 – přednost upravena dopravní značkou P6 „Stůj, dej přednost v jízdě!“

6

ÚROVEŇ KVALITY DOPRAVY

Pro posouzení úrovně kvality dopravy na křižovatce bez řízení dopravy světelnou signalizací je kritériem ztrátový čas vyjádřený střední dobou zdržení jednotlivých podřazených proudů, příp. smíšených proudů. Pro stanovení závěrů kapacitního posouzení křižovatky je nutné ověřit, zda pro intenzitu dopravního proudu I_n není překročena hodnota střední doby zdržení t_w podle následující podmínky:

$$t_w^n \leq t_w$$

kde:

t_w^n střední doba zdržení vozidel v dopravním proudu n , příp. smíšeném proudu

t_w nejvyšší přípustná střední doba zdržení vozidel dle požadovaného stupně úrovně kvality dopravy

Posouzení splnění podmínky nepřekročení nejvyšší přípustné hodnoty střední doby zdržení se provede pro všechny podřízené dopravní proudy n a pro všechny případné smíšené dopravní proudy. Pro celkové hodnocení křižovatky výsledným stupněm UKD je rozhodující nejméně příznivé hodnocení s nejvyšší střední dobou zdržení.

Úroveň kvality dopravy		Střední doba zdržení v sekundách
Označení	Charakteristika doby zdržení	
A	Doba zdržení velmi malá	≤ 10
B	Zdržení ještě bez front	≤ 20
C	Ojediné krátké fronty	≤ 30
D	Stabilní stav s vysokými ztrátami	≤ 45
E	Nestabilní stav	> 45
F	Překročená kapacita	-1)

1) UKD na stupni F je dosaženo při hodnotě stupně vytížení $a_v > 1$

Tabulka 4 - Limitní hodnoty střední doby zdržení na vjezdu do neřízené křižovatky

Stupně úrovně kvality dopravy lze charakterizovat následujícím způsobem:

Stupeň A: Doba zdržení je velmi malá.

Stupeň B: Podřazený dopravní proud je ovlivněný. Doba zdržení je malá.

Stupeň C: Doba zdržení je citelná. Vznikají ojedinělé krátké fronty.

Stupeň D: Fronta vozidel vyvolává výrazné časové ztráty. Dopravní situace je ještě stabilní.

Stupeň E: Tvoří se fronta, která se při existujícím zatížení již nesnižuje. Charakteristická je citlivá závislost, kdy malé změny zatížení vyvolávají prudký nárůst ztrát.

Stupeň F: Kapacita je překročena. Fronta vozidel narůstá bez ohledu na dobu čekání. Křižovatka je přetížena v delším časovém intervalu.

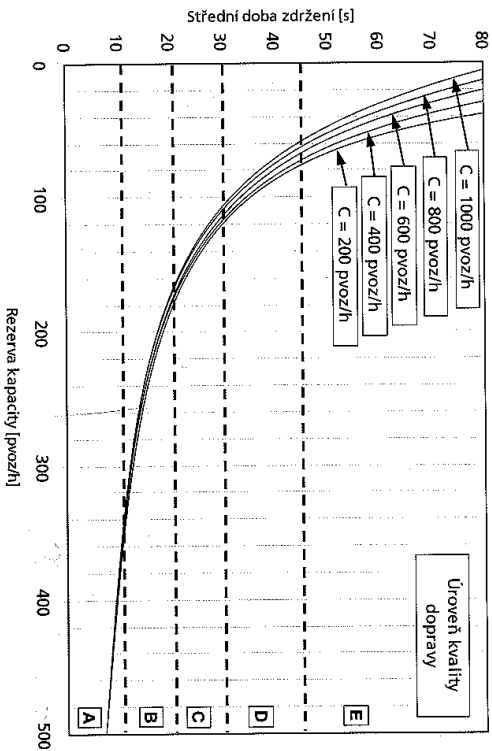
7.3 STANOVENÍ STŘEDNÍ DOBY ZDRŽENÍ

Střední doba zdržení závisí na rezervě kapacity jízdního pruhu příslušného proudu, příp. smíšených proudů, a jeho kapacitě. Před stanovením hodnoty t_w vyžadované v sekundách je nutné ze znalosti návrhové intenzity dopravních proudů a vypočtené kapacity pruhu stanovit rezervu kapacity Rez podle vztahu:

$$\text{Rez} = C_n - I_n \quad (17)$$

kde:

Rez rezerva kapacity [pvoz/h],
 C_n kapacita pruhu [pvoz/h],
 I_n intenzita dopravního proudu n nebo smíšených proudů n,n,n [pvoz/h].

Obrázek 16: Vztah střední doby zdržení na kapacitě a její rezervě

Pro hodnoty střední doby zdržení t_w vyšší než 45 s je charakteristický vysoký stupeň vyřízení a_v . Hodnota t_w pro tento stav je vysoce citlivá v závislosti na kapacitě a její rezervě. Citlivost růstu střední doby zdržení v závislosti na poklesu rezervy kapacity je výrazně vyšší pro dopravní proudy s menší kapacitou.

Střední doba zdržení je odvozena z rovnic Kimber/Hollis [12] odvozených z teorie front, závisí na kapacitě jízdního pruhu a její rezervě podle vztahu:

$$t_w = D_1 + E + \frac{1}{\mu}$$

$$D_1 = \frac{1}{2} \left(\sqrt{F^2 + G} - F \right)$$

$$F = \frac{1}{\mu_0 - q_0} \cdot \left[\frac{T}{2} \cdot (\mu - q) \cdot y + \left(y - \frac{\mu - \mu_0 + q_0}{\mu} \right) \right] + E$$

$$G = \frac{2 \cdot T \cdot y}{\mu_0 - q_0} \cdot \left[\frac{q}{\mu} - (\mu - q) \cdot E \right]$$

$$E = \frac{q_0}{\mu_0 \cdot (\mu_0 - q_0)}$$

$$y = 1 - \frac{\mu - \mu_0 + q_0}{q}$$

(18)

kde:

t_w Střední doba zdržení v intervalu T [s],

T Doba trvání požadovaného intervalu [s], T=3600s

μ Kapacita pruhu podřazeného dopravního proudu v uvažovaném intervalu [pvoz/s],

$\mu_0 = \frac{C_n}{3600}$

q Intenzita podřazeného dopravního proudu [pvoz/s], $q = \frac{I_n}{3600}$

μ_0 Kapacita v čase po špičkovém intervalu [pvoz/s], $\mu_0 = \frac{1600}{3600}$

q_0 Intenzita podřazeného dopravního proudu po špičkovém intervalu [pvoz/s].

7.4 STANOVENÍ DÉLKY FRONTY

Délka fronty na vjezdech do neřízené křižovatky se dimenzuje na 95% pravděpodobnost uvažované délky fronty. Znamená to, že v 95% času během špičkové hodiny je fronta kratší než udává hodnota $N_{95\%}$ ve zbyvajících 5% času se připojí fronta vozidel delší. Délka fronty $N_{95\%}$ se určí podle obrázku 17 na základě stupně vyřízení a_v a hodnoty kapacity C_n .

Stupeň vyřízení je dán následujícím vztahem:

$$a_v = \frac{I_n}{C_n} \quad (19)$$

kde:

a_v stupeň vyřízení [-],

I_n návrhová intenzita dopravního proudu n [pvoz/h],

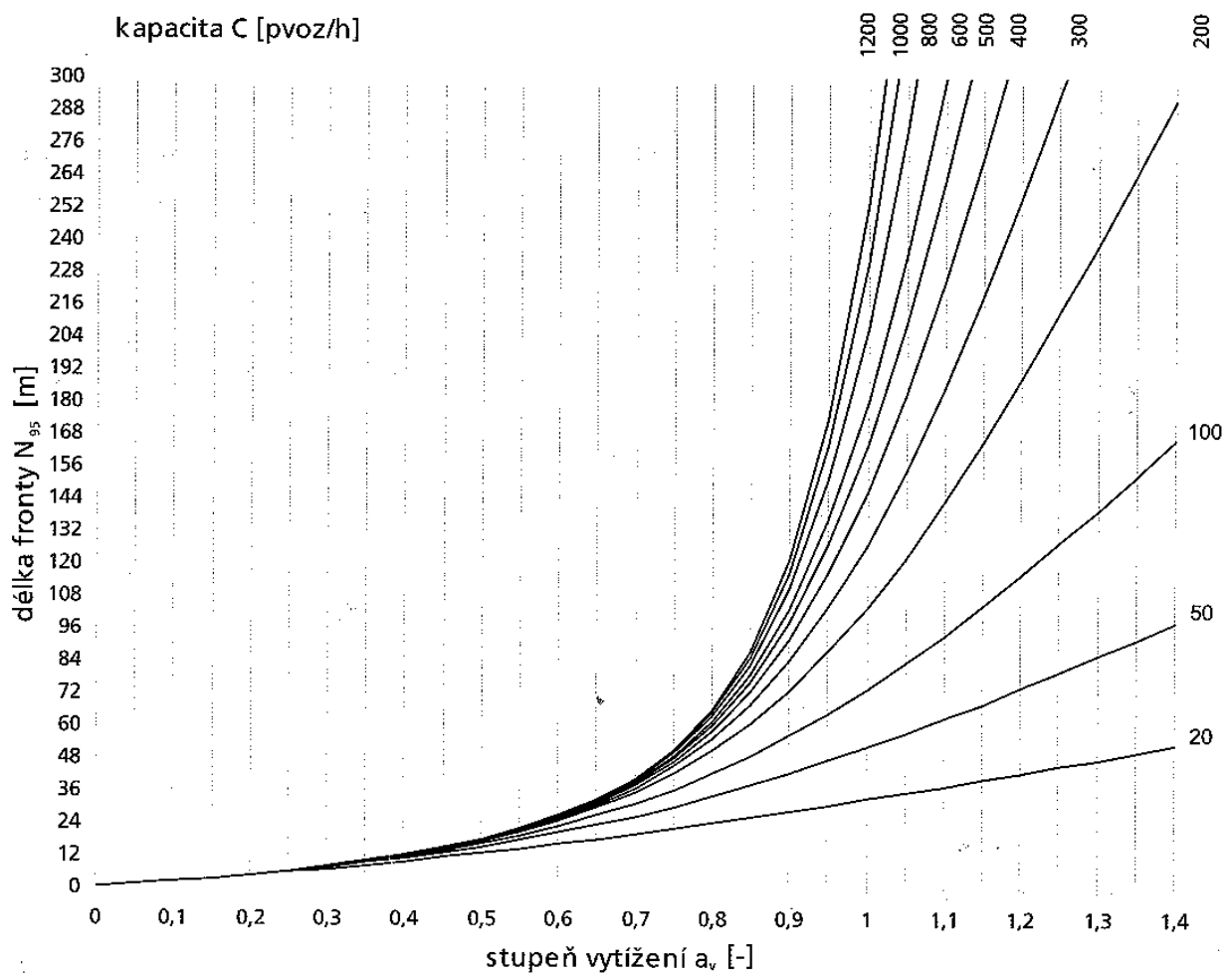
C_n kapacita pruhu dopravního proudu n [pvoz/h].

Délka fronty $N_{95\%}$ na obrázku 17 je dána následujícím vztahem:

$$N_{95\%} = \frac{3}{2} C_n \left(a_v - 1 + \sqrt{(1 - a_v)^2 + 3,0 \frac{8 \cdot a_v}{C_n}} \right) \quad (20)$$

kde:

- $N_{95\%}$ délka fronty [m]
- a_v stupeň vytížení [-],
- C_n kapacita pruhu dopravního proudu n [pvoz/h].

Obrázek 17: Délka fronty $N_{95\%}$ na vjezdech do neřízené křižovatky v závislosti na stupni vytížení a_v